DOI: 10.33270/05267303.14
УДК 343.102:343.985:343.352(477)(045)

**ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій***
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0945-4485;
**ПЕКАРСЬКИЙ Сергій**
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0538-0391;
**ТАТАРЕНКО Світлана**
доктор філософії в галузі права, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9425-0227

# Спеціальні технічні засоби оперативно-розшукового документування корупційних кримінальних правопорушень

**Анотація.** У статті досліджено спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації, які є ключовим інструментом документування корупційних кримінальних правопорушень. Актуальність дослідження зумовлена високою латентністю та конспіративним характером таких діянь. Засобів гласного збирання доказової інформації недостатньо для забезпечення фіксації домовленостей і моменту передання чи одержання неправомірної вигоди, які в кримінальному провадженні згодом набувають значення доказів. Метою статті є комплексне дослідження загальних засад застосування спеціальних технічних засобів, вилучених із вільного цивільного обігу, а також визначення їхнього поняття, правової природи та особливостей ліцензування. Методологічною основою дослідження обрано систему загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, серед яких діалектичний, формально-юридичний, системно-структурний та порівняльно-правовий. Увагу зосереджено на нормативному регулюванні виявлення та фіксації фактичних даних про обставини корупційного діяння. Акцентовано на забезпеченні конституційних прав осіб, щодо яких застосовують спеціальні технічні засоби. Наукова новизна полягає в здійсненні класифікації спеціальних технічних засобів і співвіднесенні її з системою негласних слідчих (розшукових) дій; визначенні особливостей документування корупційних правопорушень із застосуванням таких засобів, зокрема під час аудіо-, відеоконтролю особи та місця, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж і контролю за вчиненням злочину. Практичне значення полягає у виявленні доказового значення одержаних результатів застосування спеціальних технічних засобів, розв'язанні проблем їх допустимості, розмежуванні правомірного контролю за вчиненням злочину та провокації, а також дослідженні порядку розсекречення й відкриття матеріалів стороні захисту.

**Ключові слова:** спеціальні технічні засоби; негласні слідчі (розшукові) дії; оперативно-розшукова діяльність; документування; корупційні кримінальні правопорушення; неправомірна вигода; доказування; допустимість доказів.

**Історія статті:**
Отримано: 06.07.2026
Прийнято: 01.09.2026
Опубліковано: 01.10.2026

**Рекомендоване посилання:**
Зеленський С., Пекарський С., Татаренко С. Спеціальні технічні засоби оперативно-розшукового документування корупційних кримінальних правопорушень. *Наука і правоохорона.* 2026. Вип. 3 (73). С. 156–168. DOI: 10.33270/05267303.14

*Відповідальний автор

© Зеленський С., Пекарський С., Татаренко С., 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

## Вступ

Протидія корупції залишається одним із пріоритетних завдань державної політики України та неодмінною умовою реалізації її євроінтеграційного курсу. Корупційні кримінальні правопорушення мають підвищений рівень суспільної небезпеки, оскільки руйнують основи публічного управління, підривають довіру до інститутів держави та спотворюють засади справедливості[1]. Водночас саме ця категорія правопорушень є найлатентнішою: переважна більшість фактів одержання та надання неправомірної вигоди залишається поза увагою правоохоронних органів.

Специфіка корупційних діянь полягає в тому, що їх вчиняють в умовах суворої конспірації, за відсутності очевидців і потерпілого, заінтересованого у викритті винного. Обидві сторони корупційної угоди об'єктивно зацікавлені в нерозголошенні факту її вчинення. За таких обставин традиційні гласні засоби збирання доказів виявляються малоефективними, що закономірно зумовлює провідне значення негласних методів пізнання, серед яких ключову роль відіграє застосування спеціальних технічних засобів (далі – СТЗ) негласного отримання інформації. Саме з їхньою допомогою фіксують переговори щодо умов і розміру неправомірної вигоди, момент її передання чи одержання, а також інші обставини, які згодом набувають значення доказів у кримінальному провадженні[2].

Водночас застосування таких засобів пов'язане з істотним обмеженням конституційних прав особи на невтручання в особисте й сімейне життя, таємницю спілкування та недоторканність житла, а тому потребує суворого дотримання визначеної законом процедури. Недотримання вимог щодо підстав, порядку проведення та фіксації негласних заходів призводить до визнання одержаних результатів недопустимими доказами, що нівелює всю проведену роботу. Актуальність порушеної проблематики зростає в сучасному контексті: набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі та умови дії правового режиму воєнного стану висувають додаткові вимоги як до ефективності, так і до законності негласної діяльності.

Зв'язок порушеної проблеми з важливими науковими та практичними завданнями виявляється в тому, що від якості правового регулювання й практики застосування спеціальних технічних засобів безпосередньо залежить результативність досудового розслідування корупційних правопорушень, а отже, і дієвість національної антикорупційної політики загалом. Науково обґрунтоване вирішення питань документування із застосуванням СТЗ сприятиме як підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів, так і належному захисту прав осіб, щодо яких проводять негласні заходи. Це повністю узгоджується із засадничими завданнями кримінального провадження.

## Огляд літератури

Проблематику застосування негласних заходів у протидії злочинності активно досліджу-ють сучасні українські вчені (Pupynin, 2026; Krushenytskyi, & Udod, 2024; Drozd, & Romanov, 2024). Питання негласних слідчих (розшукових) дій як засобів доказування та сутнісних ознак цих дій ґрунтовно опрацьовано в працях В. В. Кікінчука (2025). Проблеми допустимості результатів негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема в умовах дії особливих правових режимів і зміщення судового контролю, досліджує А. С. Гуменюк (2024). Комплексний аналіз порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій з урахуванням правових позицій Верховного Суду здійснено в науково-практичних працях А. В. Столітнього, С. В. Шмаленія, М. В. Членова, А. А. Ліллемяе (2024) та Я. О. Тализіної (2024). Загальнотеоретичні засади доказового права та критерії допустимості доказів висвітлено у працях В. М. Тертишника (2022), а системний виклад інституту слідчих і негласних слідчих (розшукових) дій – у сучасних академічних курсах кримінального процесу за редакцією С. В. Ківалова, С. І. Кравченка (2026).

Окремі аспекти застосування спеціальних технічних засобів для документування корупційних і службових правопорушень висвітлено й у новітніх дослідженнях. Питання класифікації спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації опрацьовано О. С. Ярошенком та І. О. Богініч (2023). Форми контролю за вчиненням злочину як інструменту документування досліджував Т. І. Гук (2020). Проблематику розмежування правомірного контролю за вчиненням злочину та провокації в контексті вдосконалення кримінального закону вивчав у своїх працях О. О. Дудоров (2022). Огляд сучасної судової практики з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснив В. В. Кікінчук (2024), а гарантії законності збирання доказів слідчими підрозділами органів безпеки України – Є. О. Русінов (2023). Водночас на питаннях документування службових і корупційних правопорушень підрозділами Державного бюро розслідувань зосереджував посилену увагу С. М. Пилипенко (2026), а на проблематиці цифрових доказів та їх допустимості в умовах цифровізації – М. А. Погорецький (2025).

Високо оцінюючи внесок зазначених учених, слід констатувати, що більшість праць присвячено або загальним питанням оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій, або кримінально-правовій кваліфікації корупційних

[1] Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18

[2] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

діянь. Натомість застосування спеціальних технічних засобів як інструменту документування корупційних кримінальних правопорушень досі не було комплексно досліджено. Поза належною увагою залишаються питання співвідношення оперативно-розшукового та кримінального процесуального режимів використання СТЗ, особливості їх застосування з огляду на цифровізацію способів учинення корупційних діянь, а також проблеми забезпечення допустимості одержаних результатів у світлі сучасної судової практики. Це й зумовлює потребу систематизувати наявні наукові підходи та сформулювати відповідні пропозиції.

## Матеріали та методи

Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Діалектичний метод застосовано для вивчення застосування спеціальних технічних засобів у взаємозв'язку оперативно-розшукового та кримінального процесуального аспектів; формально-юридичний – для аналізу змісту нормативних приписів; системно-структурний – для побудови класифікації СТЗ та з'ясування їх місця в системі негласних слідчих (розшукових) дій; порівняльно-правовий – для співвіднесення національного регулювання з міжнародними стандартами. Використання зазначених методів у сукупності забезпечує обґрунтованість і достовірність сформульованих висновків.

Метою статті є комплексне дослідження правових та організаційно-тактичних засад застосування спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації під час оперативно-розшукового документування корупційних кримінальних правопорушень, з'ясування проблемних аспектів правового регулювання й практики, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо їх удосконалення.

## Результати й обговорення

У національному законодавстві термін «спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації» вживають для позначення технічних, програмних засобів, устаткування, апаратури, приладів, пристроїв та інших виробів, спеціально розроблених, виготовлених, запрограмованих чи пристосованих для негласного, тобто прихованого від особи, отримання інформації. Головною ознакою таких засобів є їх спеціальне призначення для прихованого здобуття відомостей, що відрізняє їх від звичайної побутової техніки з подібними функціями.

Принциповою рисою правового режиму СТЗ є те, що вони вилучені з вільного цивільного обігу. Розроблення, виготовлення, постачання та використання таких засобів допускається виключно суб'єктами, визначеними законом, і підлягає ліцензуванню. Рішення про видачу відповідної ліцензії, а також вирішення спірних питань щодо віднесення конкретного виробу до категорії СТЗ належать до компетенції Служби безпеки України, що засвідчує підвищений рівень державного контролю в цій сфері. Замовляти й застосовувати СТЗ у визначених законом випадках уповноважені лише правоохоронні й інші державні органи – суб'єкти оперативно-розшукової діяльності.

Спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації слід відмежовувати від звичайних технічних засобів загального призначення – фотоапаратів, диктофонів, відеокамер побутового рівня, які можуть застосовувати під час проведення гласних слідчих дій. Визначальним критерієм віднесення виробу до категорії СТЗ є не його технічні характеристики самі по собі, а спеціальне призначення для прихованого, замаскованого здобуття інформації, недоступного для виявлення особою, щодо якої провадять відповідні заходи. Саме ця ознака конспіративності зумовлює особливий правовий режим обігу таких засобів і підвищені вимоги до законності їх застосування, а її недооцінювання на практиці нерідко призводить до змішування правових режимів гласного й негласного збирання доказів.

Правова природа застосування СТЗ є подвійною. На стадії оперативно-розшукової діяльності, що передує внесенню відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, такі засоби використовують у межах оперативно-розшукових заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»[1]. Після початку досудового розслідування застосування СТЗ здійснюють у формі негласних слідчих (розшукових) дій, урегульованих главою 21 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) України[2]. Водночас документування в цьому контексті слід тлумачити як діяльність уповноважених суб'єктів з виявлення та фіксації за допомогою технічних засобів фактичних даних про обставини корупційного діяння, що надалі можуть бути використані в доказуванні. У структурі документування доцільно виокремлювати три взаємопов'язані елементи: виявлення фактичних даних, їх фіксацію на матеріальних носіях і посвідчення перебігу й результатів проведених заходів у визначеній законом процесуальній формі. Недооцінювання будь-якого з цих елементів є типовою причиною втрати доказового значення результатів негласних заходів.

У теорії оперативно-розшукової діяльності документування традиційно визначають як специфічну пізнавально-посвідчувальну діяльність, спрямовану на виявлення, фіксацію та збере-

[1] Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12

[2] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

ження фактичних даних про підготовлюване чи вчинене корупційне діяння з метою їх подальшого використання в кримінальному провадженні (Kikinchuk, 2025). Змістом такого документування є не лише технічне здобуття інформації, а й забезпечення її придатності для перевірки й оцінювання, тобто дотримання вимог щодо походження, автентичності й незмінності одержаних відомостей. Як обґрунтовано доводить В. В. Кікінчук (2025), негласні слідчі (розшукові) дії – це засоби доказування, які реалізує належний суб'єкт на підставах та в порядку, які визначено законом, та з дотриманням прав і свобод людини. У науковій літературі оперативно-розшукове документування корупційних правопорушень характеризується як системна діяльність, що поєднує організаційний, тактичний і процесуальний складники та передбачає завчасне планування комплексу негласних заходів з урахуванням механізму конкретного корупційного діяння. У доктрині доказового права акцентовано, що доброякісність доказів забезпечується неухильним дотриманням процесуальної форми їх одержання (Tertyshnyk, 2022). Саме комплексний характер документування, підпорядкований кінцевій меті формування допустимих доказів, відрізняє його від простого технічного спостереження й зумовлює підвищені вимоги до законності застосування спеціальних технічних засобів на кожному з його етапів.

Систему правового регулювання застосування СТЗ утворюють акти різної юридичної сили. Фундаментом є Конституція України, ст. 30–32 якої гарантують недоторканність житла, таємницю листування, телефонних розмов і кореспонденції та невтручання в особисте й сімейне життя, водночас допускаючи обмеження цих прав на підставі вмотивованого судового рішення. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає завдання, підстави та порядок здійснення оперативно-розшукової діяльності й права оперативних підрозділів, серед яких – право застосовувати технічні засоби отримання інформації[1]. Закон України «Про запобігання корупції» закладає матеріальну основу для розуміння корупції, визначає поняття неправомірної вигоди та коло суб'єктів антикорупційних обмежень[2]. Спеціальний статус антикорупційних органів закріплено, зокрема, Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України»[3]. Кримінальний процесуальний режим застосування СТЗ визначено главою 21 Кримінального процесуального кодексу України[4] та деталізовано Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні[5].

Коло суб'єктів, уповноважених застосовувати СТЗ, окреслено ч. 6 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України. Проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий (детектив), який здійснює досудове розсліду-вання, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції України, СБУ, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України й інших визначених законом органів[6]. У структурі цих органів функціонують спеціалізовані оперативно-технічні підрозділи та підрозділи оперативного документування, на які покладено технічне забезпечення негласних заходів. Принципове значення має закріплена у ч. 2 ст. 246 КПК України засада субсидіарності: негласні слідчі (розшукові) дії проводять виключно тоді, коли відомості про кримінальне правопорушення й особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Невід'ємним елементом механізму застосування СТЗ є процесуальне керівництво прокурора, а у провадженнях, підслідних детекти-вам Національного антикорупційного бюро України, – прокурорів Спеціалізованої анти-корупційної прокуратури.

За функціональним призначенням спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації можна систематизувати в такі основні групи: засоби для негласного отримання та реєстрації акустичної інформації; засоби для негласного візуального спостереження й документування; засоби для негласного зняття інформації з каналів зв'язку й електронних комунікаційних мереж; засоби для негласного контролю та оброблення інформації з технічних засобів її зберігання, оброблення й передавання; засоби для негласного обстеження предметів і документів; засоби для негласного проникнення до приміщень, транспортних засобів та інших об'єктів і їх обстеження; засоби для негласного контролю за переміщенням об'єктів. Наведена класифікація кореспондує системі негласних слідчих (розшукових) дій: аудіо-, відеоконтролю

[1] Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12

[2] Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18

[3] Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18

[4] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[5] Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12

[6] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

особи (ст. 260 КПК України), зняттю інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263) та з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України), обстеженню публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), спостереженню за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтролю місця (ст. 270 КПК України), контролю за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України) і негласному отриманню зразків для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України)[1].

У межах системи негласних слідчих (розшукових) дій традиційно виокремлюють дві групи заходів. Першу утворюють дії, пов'язані з втручанням у приватне спілкування, до яких належать аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, її огляд і виїмка, а також зняття інформації з електронних комунікаційних мереж та електронних інформаційних систем. Оскільки саме ці дії найбільше обмежують гарантовану Конституцією України таємницю спілкування, закон встановлює для них підвищені гарантії, зокрема обов'язковість попереднього судового дозволу й особливий режим захисту одержаної інформації. Другу групу становлять інші негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на спостереження, обстеження й фіксацію обстановки. Розуміння цього поділу має практичне значення, оскільки визначає обсяг застосовних гарантій і вимог до документування[2].

Слід акцентувати, що відповідно до ч. 2 ст. 246 КПК України більшість негласних слідчих (розшукових) дій, які реалізують із застосуванням СТЗ, проводяться виключно в кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Ця обставина має визначальне значення для документування корупційних правопорушень, оскільки можливість застосування відповідних засобів безпосередньо залежить від ступеня тяжкості конкретного діяння, який у складах одержання неправомірної вигоди диференціюють залежно від її розміру, наявності кваліфікуючих ознак і спеціального статусу суб'єкта[3]. Тому правильне визначення попередньої кримінально-правової кваліфікації відповідного діяння за Кримінальним кодексом України є необхідною передумовою законного застосування СТЗ[4].

Предметом документування із застосуванням спеціальних технічних засобів найчастіше стають корупційні кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, зокрема зловживання владою або службовим становищем, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, а також пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди й зловживання впливом[5]. Спільною ознакою цих діянь є прихований, двосторонній характер корупційної взаємодії, що об'єктивно унеможливлює їх виявлення гласними засобами. Саме тому застосування СТЗ у поєднанні з іншими негласними слідчими (розшуковими) діями дає змогу задокументувати не лише сам факт передання чи одержання неправомірної вигоди, а й попередню домовленість сторін, зміст висунутих умов і спрямованість умислу службової особи, що має істотне значення для правильної кваліфікації діяння.

Документування корупційних правопорушень із застосуванням СТЗ має виражену специфіку, зумовлену механізмом учинення таких діянь. Аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260) полягає в негласній фіксації розмов і поведінки особи, щодо якої є обґрунтована підозра в причетності до корупційного діяння, та надає можливість задокументувати зміст переговорів щодо умов, предмета й розміру неправомірної вигоди. Аудіо- та відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) спрямований на фіксацію подій у визначеному місці – службовому кабінеті, транспортному засобі тощо. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263 КПК України) забезпечує отримання відомостей, що передають каналами зв'язку, а зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) набуває дедалі більшої актуальності в умовах цифровізації, коли предметом документування стають дані комп'ютерів, мобільних пристроїв і хмарних сховищ. Спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України) дає змогу візуально фіксувати пересування й контакти фігуранта[6].

Центральне місце в документуванні корупційних правопорушень посідає контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), що реалізується у формах контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту й імітування обстановки злочину. Саме в межах цієї дії здійснюють негласну фіксацію моменту передання та одержання заздалегідь ідентифікованих (помічених) засобів, що становлять предмет неправомірної вигоди. Принципово важливим є закріплене в законі застереження: під час підготовки та проведення контролю за вчиненням злочину заборонено провокувати (підбурювати) особу на вчинення злочину. Порушення цієї заборони тягне недопустимість одержаних доказів[7]. Особливістю документування фактів вимагання неправомірної

[1] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[2] Там само

[3] Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

[4] Там само.

[5] Там само.

[6] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[7] Там само.

вигоди є участь заявника – особи, у якої вимагають таку вигоду і яка добровільно повідомила про це правоохоронний орган; добровільність її звернення та відсутність спонукання з боку правоохоронних органів мають вирішальне значення для розмежування правомірного контролю та провокації. Форми контролю за вчиненням злочину, зокрема контрольовану поставку, детально досліджено (Huk, 2020).

Поряд із зазначеними діями під час документування корупційних правопорушень застосовують й інші негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на встановлення фінансового й організаційного «сліду» корупційної діяльності. Моніторинг банківських рахунків (ст. 269-1 КПК України) надає можливість відстежувати рух коштів, пов'язаних із неправомірною вигодою, а установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України) – визначати місцеперебування фігурантів. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України) може застосовуватися для виявлення та фіксації предметів і документів, що мають значення для провадження, а негласне отримання зразків для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України) – для подальшого проведення експертиз. Комплексне поєднання цих дій із застосуванням спеціальних технічних засобів забезпечує всебічність документування та формування взаємоузгодженої системи доказів[1].

З огляду на це, необхідно розрізняти два правові режими застосування спеціальних технічних засобів. Перший – оперативно-розшуковий – реалізують у межах оперативно-розшукових справ на підставі Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і спрямований переважно на виявлення ознак злочину та збирання первинної інформації[2]. Другий – кримінальний процесуальний – здійснюють у формі негласних слідчих (розшукових) дій у межах розпочатого досудового розслідування. Цей правовий режим орієнтований на формування доказів[3]. Хоча технічно застосовувані засоби можуть бути тотожними, правові підстави, суб'єктний склад, процедура отримання дозволу та порядок використання одержаних результатів у доказуванні в цих режимах різняться. Належне співвіднесення обох режимів і коректний перехід від оперативно-розшукового документування до процесуального є однією з ключових передумов збереження доказового значення зібраних матеріалів.

Ефективність документування корупційного правопорушення переважно забезпечує узгоджена взаємодія оперативних, оперативно-технічних, слідчих (детективних) та експертних підрозділів. Оперативно-технічні підрозділи здійснюють безпосереднє налаштування й застосування спеціальних технічних засобів, забезпечують належну якість аудіо- та відеозаписів, а також дотримання конспірації. Водночас саме слідчий (детектив) і прокурор відповідають за правові підстави проведення негласних дій та подальше процесуальне використання їх результатів. Належна координація дій усіх задіяних підрозділів, чіткий розподіл повноважень і своєчасний обмін інформацією між ними безпосередньо впливають на повноту та якість зібраної доказової бази, що особливо актуально для новостворених антикорупційних органів, які перебувають на етапі становлення відповідних організаційних механізмів.

Під час документування корупційних правопорушень застосування спеціальних технічних засобів може поєднуватися з використанням конфіденційного співробітництва, передбаченого КПК України. Залучення осіб, які на конфіденційній основі надають допомогу правоохоронним органам, дає змогу забезпечити доступ технічних засобів до обстановки, у якій вчиняють корупційне діяння, та підвищити якість фіксації обставин, що мають доказове значення. Водночас відомості про таких осіб підлягають особливому захисту, а щодо них можуть застосовуватися заходи забезпечення безпеки. Використання конфіденційного співробітництва має здійснюватися виключно в межах закону та не перетворюватися на приховане підбурювання особи до вчинення злочину, що узгоджується із загальною забороною провокації[4].

З організаційно-тактичного погляду документування корупційного правопорушення доцільно визначати як послідовність трьох взаємопов'язаних етапів. Підготовчий етап охоплює аналіз первинної інформації, планування комплексу негласних заходів, підготовку клопотання та отримання дозволу слідчого судді, а також технічну підготовку й налаштування СТЗ. У провадженнях Національного антикорупційного бюро України відповідні дозволи надають слідчі судді Вищого антикорупційного суду. Робочий (основний) етап полягає в безпосередньому проведенні негласних заходів і фіксації фактичних даних у межах наданого дозволу та у визначені строки. Завершальний етап передбачає оформлення результатів у формі протоколів з додатками, передання їх прокурору й ініціювання розсекречення матеріалів. Ефективність документування здебільшого забезпечує комплексне, узгоджене застосування кількох негласних дій, що дає змогу відтворити цілісну картину корупційного

[1] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[2] Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12

[3] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[4] Там само.

діяння – від попередньої домовленості до моменту одержання вигоди (Kikinchuk, 2025). Подібний підхід до організації документування службових і корупційних правопорушень підрозділами Державного бюро розслідувань обґрунтовано С. М. Пилипенком (2026).

Особливе значення для законності документування має судовий контроль. Дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що обмежують конституційні права особи, надає слідчий суддя в ухвалі, яку постановляють за результатами розгляду клопотання прокурора або погодженого з ним клопотання слідчого (детектива). Строк дії такої ухвали є обмеженим і може бути продовжений у визначеному Кодексом порядку, проте загальний строк проведення відповідної дії не може перевищувати встановленої законом межі. Ухвала має чітко визначати особу або місце, щодо яких проводять захід, а також вид негласної дії, що унеможливлює довільне розширення обсягу втручання. Дотримання цих вимог є передумовою визнання одержаних результатів допустимими доказами[1]. Гарантії законності збирання доказів слідчими підрозділами органів безпеки України під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій висвітлено в дослідженні Є. О. Русінова (2023).

Кримінальний процесуальний закон передбачає можливість проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій до постановлення ухвали слідчого судді у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей чи запобіганням тяжкому або особливо тяжкому злочину. У такому разі прокурор зобов'язаний невідкладно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді, який перевіряє законність проведеної дії. Якщо суд не надасть дозволу, одержані відомості мають бути знищені та не можуть використовуватися в доказуванні. Зазначений механізм забезпечує баланс між оперативністю реагування на корупційні вияви та гарантіями судового контролю за втручанням у права особи.

Застосування спеціальних технічних засобів супроводжує комплекс гарантій прав осіб, щодо яких проводять негласні заходи. Кодекс встановлює обов'язок повідомлення осіб, щодо яких проводили негласні слідчі (розшукові) дії, у визначений строк та в обсязі, що зачіпає їхні права, свободи чи інтереси. Водночас передбачено заходи щодо захисту інформації, одержаної в результаті таких дій, а відомості, які не використовуються в кримінальному провадженні, підлягають знищенню в установленому порядку. Ці положення спрямовані на мінімізацію втручання в приватне життя та недопущення надмірного або безконтрольного накопичення відомостей про особу, що узгоджується зі стандартами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод[2].

Відповідно до ст. 252 КПК України фіксація перебігу й результатів негласних слідчих (розшукових) дій має відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження. За результатами дії складають протокол, до якого в разі необхідності долучають додатки, зокрема матеріальні носії з одержаними за допомогою СТЗ записами. Згідно зі ст. 256 Кодексу протоколи та додатки до них можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що й результати інших слідчих (розшукових) дій[3]. Водночас саме на стадії оцінювання допустимості результатів застосування СТЗ, як слушно акцентує А. С. Гуменюк (2024), виникає найбільша кількість практичних проблем, а специфіка цих дій як найінвазивнішого інструменту збирання доказів потребує особливого підходу до забезпечення їх допустимості. Допустимість доказів визначено ст. 86–87 Кодексу: доказ визнають недопустимим, якщо його отримано внаслідок істотного порушення прав і свобод людини. Типовими підставами недопустимості в судовій практиці є відсутність належної правової підстави для проведення дії, вихід за межі наданого дозволу, порушення строків передання матеріалів прокурору та непредставлення стороні захисту процесуальних документів, на підставі яких проводили негласні дії (Humeniuk, 2024).

Важливе значення для доказової сили результатів застосування СТЗ має належне оформлення протоколу негласної слідчої (розшукової) дії. У ньому мають бути відображені відомості про правову підставу проведення дії, час, місце й обставини її здійснення, застосовані технічні засоби, а також перелік долучених додатків. Особливої уваги потребує документування дій із фіксації предмета неправомірної вигоди: заздалегідь здійснюють огляд та ідентифікацію (помічення) відповідних коштів чи інших цінностей, за потреби із застосуванням спеціальних хімічних засобів, що згодом надає можливість достовірно встановити факт контакту особи з предметом вигоди. Залучення спеціаліста до проведення таких дій та належне процесуальне закріплення їх результатів підвищують переконливість доказової бази й ускладнюють можливість її спростування стороною захисту. Зокрема, аналіз сучасної судової практики з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснив у своїх працях В. В. Кікінчук (2024).

Слід зауважити, що результати застосування спеціальних технічних засобів не мають наперед установленої сили та підлягають оцінюванню в

[1] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[2] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

[3] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

сукупності з іншими зібраними в провадженні доказами. Одержані за допомогою СТЗ аудіо- та відеозаписи зазвичай узгоджуються з показаннями заявника й свідків, речовими доказами (зокрема предметом неправомірної вигоди), документами та висновками експертів, утворюючи цілісну й несуперечливу систему доказів. Саме взаємоузгодженість різних джерел доказів забезпечує обґрунтованість висновків про винуватість особи та стійкість обвинувачення в суді. Натомість наявність суперечностей між результатами негласних заходів та іншими доказами вимагає їх ретельної перевірки й усунення, оскільки може свідчити про порушення порядку проведення відповідних дій або недостовірність одержаних відомостей.

Посилену увагу слід зосередити на проблемі розсекречення матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій. Для використання в доказуванні відомостей, що становлять державну таємницю, відповідні постанови, клопотання та ухвали слідчого судді підлягають розсекреченню в установленому порядку. Сформована практика Верховного Суду, узагальнена в новітніх науково-практичних коментарях глави 21 КПК України (Я. О. Тализіна (2024) та ін.), ґрунтується на тому, що дотримання засад змагальності та права на захист вимагає відкриття стороні захисту таких документів. Ця вимога кореспондує положенням ст. 290 КПК України щодо відкриття матеріалів іншій стороні після завершення досудового розслідування: якщо сторона обвинувачення не здійснить відкриття стороні захисту матеріалів негласних дій, вона не має права надалі скористатися ними в суді як доказами[1]. Отже, своєчасне розсекречення й відкриття відповідних матеріалів є необхідною умовою реалізації доказового потенціалу результатів застосування спеціальних технічних засобів.

Застосування спеціальних технічних засобів нерозривно пов'язане з дотриманням режиму секретності. Відомості про факт і методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, застосовані сили й засоби, а також про осіб, які їх проводять або конфіденційно співпрацюють з органами, становлять державну таємницю. З огляду на це, відповідні провадження здійснюють з урахуванням положень глави 40 КПК України як такі, що містять відомості про державну таємницю. Належне забезпечення режиму секретності на всіх етапах документування, з одного боку, гарантує безпеку учасників негласних заходів та ефективність їх проведення, а з іншого – має бути узгоджене з вимогою своєчасного розсекречення матеріалів для забезпечення права на захист. Пошук оптимального балансу між збереженням таємниці та реалізацією засади змагальності є одним із ключових завдань правозастосовної практики в цій сфері[2].

Найскладнішою з-поміж проблем допустимості є розмежування правомірного контролю за вчиненням злочину та провокації (підбурювання). Європейський суд з прав людини у низці рішень, зокрема у справі «Раманаускас проти Литви», сформулював критерії відмежування допустимих негласних операцій від провокації злочину[3]. Ключовим є з'ясування того, чи був би злочин учинений без втручання правоохоронних органів: якщо їхні дії мали пасивний характер і лише надали особі можливість реалізувати вже сформований злочинний намір, контроль визнають правомірним; натомість активне схиляння особи до вчинення діяння, яке вона не вчинила б за відсутності такого впливу, кваліфікують як провокацію, що нівелює допустимість доказів. Ці стандарти безпосередньо пов'язані з вимогами ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, згідно з якою будь-яке втручання в приватне життя має здійснюватися «згідно із законом», переслідувати легітимну мету та бути пропорційним[4]. Ці критерії детально проаналізовано в новітній національній кримінально-правовій доктрині в контексті вдосконалення законодавчої регламентації провокації злочину (Dudorov, 2022).

Достовірність одержаних за допомогою СТЗ записів забезпечують, зокрема, шляхом призначення відповідних судових експертиз – фоноскопічної, експертизи відео-, звукозапису, – у межах яких перевіряють автентичність і цілісність фонограм і відеозаписів, виявляють ознаки їх монтажу та здійснюють ідентифікацію осіб за голосом і мовленням. Належне зберігання матеріальних носіїв і документування ланцюга їх передання мають істотне значення для спростування можливих сумнівів сторони захисту. Крім того, відповідно до ст. 257 КПК України відомості, одержані під час негласної дії, що свідчать про ознаки іншого кримінального правопорушення, можуть бути використані в іншому провадженні лише на підставі ухвали слідчого судді. Слід ураховувати й доктрину «плодів отруйного дерева», згідно з якою недопустимими визнають не лише докази, безпосередньо отримані з істотним порушенням прав людини, а й похідні від них докази[5].

Застосування спеціальних технічних засобів у протидії корупції ґрунтується не лише на

[1] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

[2] Там само.

[3] Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Раманаускас проти Литви» (Ramanauskas v. Lithuania) від 5 лют. 2008 р. URL: https://hudoc.echr.coe.int

[4] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

[5] Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

національному законодавстві, а й на міжнародно-правових стандартах. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції прямо орієнтує держави-учасниці на створення правових умов для застосування спеціальних методів розслідування, зокрема електронного спостереження, а також на забезпечення допустимості одержаних у такий спосіб доказів[1]. Водночас практика Європейського суду з прав людини послідовно вимагає, щоб національне законодавство передбачало чіткі, доступні та передбачувані правила застосування негласного спостереження, належний судовий контроль і дієві засоби правового захисту[2]. Зазначені стандарти мають враховуватися на всіх етапах документування корупційних правопорушень.

Зарубіжний досвід засвідчує, що негласні (спеціальні) методи розслідування, поєднані із застосуванням технічних засобів спостереження та фіксації, є усталеним інструментом протидії корупції у більшості демократичних держав. Спільними рисами відповідних національних моделей є обов'язковий попередній судовий чи прокурорський контроль за застосуванням негласних заходів, чітке нормативне визначення підстав і меж втручання, а також гарантії допустимості одержаних доказів за умови дотримання встановленої процедури. Водночас саме стандарти Європейського суду з прав людини щодо відмежування правомірних негласних операцій від провокації злочину набули значення спільного орієнтира, що забезпечує узгодженість національних підходів. Урахування цього досвіду є корисним для вдосконалення українського правового регулювання та практики застосування спеціальних технічних засобів.

Проведений аналіз дає змогу виокремити низку проблемних питань. По-перше, нормативно-правова база в цій сфері вирізняється фрагментарністю та неузгодженістю окремих положень законів про оперативно-розшукову діяльність і КПК України, а Інструкція 2012 року, ухвалена ще до утворення низки сучасних антикорупційних органів, потребує оновлення. По-друге, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поширення месенджерів із наскрізним шифруванням, використання криптоактивів та анонімних каналів зв'язку істотно ускладнюють негласне здобуття інформації традиційними засобами й потребують постійного технічного оновлення арсеналу СТЗ і підвищення кваліфікації працівників оперативно-технічних підрозділів (Stolitnii et al., 2024). По-третє, практичною проблемою, на якій акцентовано в новітніх науково-практичних дослідженнях порядку проведення негласних дій, залишається неухильне дотримання меж наданого слідчим суддею дозволу й строків проведення негласних дій, порушення яких систематично призводить до визнання доказів недопустимими (Stolitnii et al., 2024). По-четверте, ефективність документування безпо-середньо залежить від ресурсного та кадрового забезпечення оперативно-технічних підрозділів, що особливо актуально для новостворених антикорупційних органів.

Цифровізація способів учинення корупційних діянь створює як нові можливості, так і нові ризики для документування. З одного боку, застосування спеціальних технічних засобів для зняття інформації з електронних інформаційних систем надає можливість отримувати значний обсяг доказової інформації, що зберігається на електронних носіях. З іншого боку, використання фігурантами захищених каналів зв'язку, анонімних сервісів і криптовалютних розрахунків суттєво знижує ефективність традиційних методів негласного контролю. За таких умов актуалізується потреба в розвитку правових та організаційних механізмів здобуття цифрових доказів, залученні відповідних фахівців і призначенні комп'ютерно-технічних експертиз, а також у забезпеченні автентичності й незмінності одержаних електронних даних, що є передумовою їх допустимості в кримінальному провадженні. Зокрема, проблематику забезпечення прав людини та допустимості цифрових доказів в умовах цифровізації висвітлено в працях М. А. Погорецького (2025).

З огляду на викладене, напрямами вдосконалення правового регулювання й практики застосування СТЗ доцільно визначити: оновлення та систематизацію відомчого й міжвідомчого нормативного регулювання з урахуванням сучасної інституційної структури антикорупційних органів; законодавче уточнення критеріїв розмежування правомірного контролю за вчиненням злочину та провокації відповідно до стандартів Європейського суду з прав людини; удосконалення процедури розсекречення матеріалів негласних дій з метою забезпечення своєчасного доступу сторони захисту до відповідних документів; розвиток експертного забезпечення для перевірки автентичності й цілісності одержаних записів; запровадження системного навчання працівників оперативних і слідчих підрозділів з питань законного застосування спеціальних технічних засобів.

Оновлення потребує й Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій, положення якої мають бути приведені у відповідність до змін, що відбулися в системі суб'єктів протидії корупції, та до сучасних технологічних реалій. Доцільним є унормування питань здобуття, фіксації та зберігання цифрових доказів, забезпечення їх незмінності, деталізація порядку взаємодії оперативно-технічних, слідчих та експертних підрозділів. Не менш важливим є формування єдиної право-застосовної практики шляхом узагальнення позицій Верховного Суду щодо допустимості результатів застосування спеціальних технічних засобів, що сприятиме передбачуваності судових рішень і зміцненню правової визначеності в цій сфері.

---

[1] Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : міжнар. док. від 31 жовт. 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

[2] Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 листоп. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Належне застосування спеціальних технічних засобів переважно залежить і від рівня професійної підготовки працівників, задіяних у документуванні корупційних правопорушень. Практика підтверджує, що значна частина порушень, які призводять до втрати доказового значення одержаних результатів, пов'язана не зі свідомими зловживаннями, а з недостатнім розумінням вимог закону, формальним ставленням до оформлення матеріалів чи недооцінюванням наслідків виходу за межі судового дозволу. Тому підготовка відповідних фахівців має бути практикоорієнтованою та передбачати аналіз типових помилок, відпрацювання алгоритмів дій і засвоєння стандартів допустимості доказів, розроблених національною та європейською судовою практикою.

## Висновки

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації є ключовим інструментом документування корупційних кримінальних правопорушень, що зумовлено високою латентністю та конспіративним характером таких діянь, за яких збирання доказів виключно гласними засобами є об'єктивно неможливим. Правова природа застосування СТЗ є подвійною та реалізується як у межах оперативно-розшукової діяльності, так і у формі негласних слідчих (розшукових) дій після початку досудового розслідування.

Встановлено, що спеціальні технічні засоби співвідносяться із системою негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених главою 21 КПК України, а їхнє застосування підпорядковане засадам субсидіарності, судового контролю та пропорційності втручання в права особи. Документування корупційного правопорушення є послідовним процесом, що охоплює підготовчий, робочий і завершальний етапи та потребує узгодженого застосування кількох негласних дій із неухильним дотриманням меж наданого судом дозволу й установлених строків.

Нормативно-правова основа застосування спеціальних технічних засобів має комплексний характер: її складають Конституція України, Закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», КПК України, а також відомчі й міжвідомчі акти, що регулюють обіг СТЗ і порядок проведення негласних дій. Ефективність цієї системи залежить від узгодженості її елементів, чіткості процедур і належного документування.

Обґрунтовано необхідність розмежування двох правових режимів застосування спеціальних технічних засобів – оперативно-розшукового та кримінального процесуального. Попри можливу тотожність застосовуваних засобів, ці режими різняться за правовими підставами, суб'єктним складом і порядком використання одержаних результатів, а коректний перехід від оперативно-розшукового документування до процесуального є передумовою збереження доказового значення зібраних матеріалів.

Доведено, що результати застосування СТЗ набувають повноцінного доказового значення лише за умови належної фіксації та посвідчення, дотримання порядку й строків проведення негласних дій, а також своєчасного розсекречення й відкриття відповідних матеріалів стороні захисту відповідно до вимог ст. 252, 256 та 290 КПК України. Порушення цих вимог є типовою підставою для визнання доказів недопустимими.

З'ясовано, що ключовою проблемою оцінювання допустимості результатів застосування спеціальних технічних засобів є розмежування правомірного контролю за вчиненням злочину та провокації (підбурювання). Це розмежування має здійснюватися з урахуванням стандартів, розроблених практикою Європейського суду з прав людини, та вимог ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо законності, легітимної мети й пропорційності втручання в приватне життя.

Чинне законодавство загалом створює достатню правову основу для застосування СТЗ, проте їй притаманні фрагментарність і неузгодженість окремих положень. Напрямами вдосконалення визначено оновлення відомчого й міжвідомчого регулювання з урахуванням сучасної структури антикорупційних органів, законодавче уточнення критеріїв відмежування контролю за вчиненням злочину від провокації, удосконалення процедури розсекречення матеріалів, розвиток експертного забезпечення та системне навчання працівників оперативних і слідчих підрозділів.

Акцентовано, що ефективність документування корупційних правопорушень із застосуванням спеціальних технічних засобів залежить не лише від якості нормативного регулювання, а й від рівня взаємодії оперативно-технічних, слідчих (детективних) та експертних підрозділів, належного ресурсного й кадрового забезпечення та професійної підготовки задіяних працівників. Комплексне поєднання правових, організаційних, технічних і кадрових заходів є необхідною умовою досягнення балансу між результативністю негласної діяльності та дотриманням гарантованих прав особи.

Перспективними напрямами подальших наукових розвідок є дослідження особливостей застосування СТЗ в умовах цифровізації способів учинення корупційних діянь, вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання негласних заходів, а також розроблення криміналістичних методик документування окремих видів корупційних правопорушень із використанням спеціальних технічних засобів.

## Подяки

Немає.

## Фінансування

Дослідження не фінансувалося.

## Конфлікт інтересів

Немає.

## References

[1] Drozd, V.H. & Romanov, M.Yu. (2024). Features of Conducting Covert Investigative (Intelligence-Gathering) Activities During the Pretrial Investigation of Criminal Offenses. *Donbas Law Review,* 1, 68-74. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-82-1-1-61-67

[2] Dudorov, O.O. (2022). Inciting a Crime and the Future of Criminal Law. *Legal Research E-Journal,* 8, 418-423. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-8/95

[3] Huk, T.I. (2020). Monitoring the Commission of a Crime Through a Controlled Delivery. *Legal Science,* 104(2), 251-258. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-104-2-2.30

[4] Humeniuk, A.S. (2024). Covert Investigative (Detective) Actions in Special Legal Situations: Issues of Evidence Admissibility. *Law and Public Administration,* 2, 487-494. DOI: 10.32782/pdu.2024.2.66

[5] Kikinchuk, V.V. (2024). Review of Case Law on Covert Investigative (Intelligence-Gathering) Activities. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine,* 32(2), 795-809. DOI: 10.32631/vca.2024.2.60

[6] Kikinchuk, V.V. (2025). Covert Investigative (Detective) Actions as Means of Proof in Criminal Proceedings. *Analytical and Comparative Jurisprudence,* 1(1), 714-719. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.119

[7] Kivalov, S.V., & Kravchenko, S.I. (Eds.). (2026). *Criminal Procedure Code of Ukraine: A Scholarly and Practical Commentary.* Odessa: Yuridichna Literatura. DOI: 10.32837/11300.33411

[8] Krushenytskyi, A.V., & Udod, A.M. (2024). Documents - Sources of Evidence as Objects of Subpoena and Production in Criminal Proceedings. *Ukrainian Police Studies: Theory, Legislation, Practice,* 2, 8-15. DOI: 10.32782/2709-9261-2024-2-10-2

[9] Pohoretskyi, M.A. (2025). Digital Technologies and Evidence in the Investigation of Crimes Against the Foundations of Ukraine's National Security: Procedural Issues and European Standards. *Analytical and Comparative Jurisprudence,* 5(3), 239-256. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.05.3.37

[10] Pohoretskyi, M.A. (2025). Safeguarding Human Rights in Digital Evidence as a Prerequisite for Upholding the Rule of Law and Rendering a Just Verdict. *Law of Ukraine,* 9, 60-74. DOI: 10.33498/louu-2025-09-060

[11] Pupynin, O.M. (2026). The State of Research on Issues Related to Undercover Purchases in the Documentation of Illegal Activities by Organized Criminal Groups. *Ukrainian Police Studies: Theory, Legislation, Practice,* 1, 52-58. DOI: 10.32782/2709-9261-2026-1-17-9

[12] Pylypenko, S.M. Documentation by Employees of Authorized Units of the State Bureau of Investigations of Criminal Offenses in the Sphere of Official Duties and Professional Activities Related to the Provision of Public Services. *Analytical and Comparative Jurisprudence,* 2026, 1(3), 429-439. DOI: 10.24144/2788-6018.2026.01.3.64

[13] Rusinov, Ye.O. (2023). Guarantees of the Legality of Evidence Collection by Investigative Units of Ukraine's Security Agencies When Conducting Covert Investigative (Intelligence-Gathering) Activities in Criminal Proceedings. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine,* 30(3), 550-560. DOI: 10.32631/vca.2023.3.53

[14] Stolitnii, A.V., Shmalenia, S.V., Chlenov, M.V., & Lillemiae, A.A. (2024). *Chapter 21 of the Criminal Procedure Code of Ukraine "Secret investigative (search) actions".* A.V. Stolitnii (Eds.). Kyiv: Norma prava. Retrieved from https://jurkniga.ua/contents/glava-21-kpk-ukraini-neglasni-slidchi-rozshukovi-dii.pdf?srsltid=AfmBOoo1nxMvDnEuIssUVnPVGBrOdvpt8ici31JDjr3RY23dCaag-ZLv

[15] Talyzina, Ya.O. (2024). *Covert Investigative (Detective) Actions: A Scientific and Practical Commentary on Chapter 21 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, Including Specific Legal Positions of the Supreme Court.* Kyiv: Yurinkom Inter.

[16] Tertyshnyk, V.M. (2022). *Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and Practical Commentary* (19th ed., rev.). Kyiv: Alerta. Retrieved form https://alerta.kiev.ua/img/cms/PDF/Tertishnik_NPK_KPK_22_19_vid_Zmist.pdf?srsltid=AfmBOorbMYyAbA8oBEAwZvMsjAaBhAacsWvjwXmgBjRYRnK_nKq5Nf29

[17] Yaroshenko, O.S., & Bohinich, I.O. (2023). On the Classification of Special Technical Means for Covert Information Gathering. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law",* 2(80), 211-218. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.33

## Список використаних джерел

[1] Дрозд В. Г., Романов М. Ю. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час здійснення досудового розслідування кримінальних проступків. *Правовий часопис Донбасу.* 2024. 1. С. 68–74. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-82-1-1-61-67

[2] Дудоров О. О. Провокація злочину і перспективи кримінального закону. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 8. С. 418–423. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-8/95

[3] Гук Т. І. Контроль за вчиненням злочину у формі контрольованої поставки. *Юридична наука.* 2020. № 2. С. 251–258. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-104-2-2.30

[4] Гуменюк А. С. Негласні слідчі (розшукові) дії в умовах особливих правових ситуацій: проблеми допустимості доказів. *Право і державне управління.* 2024. № 2. С. 487–494. DOI: 10.32782/pdu.2024.2.66

[5] Кікінчук В. В. Огляд судової практики з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Кримінологічної асоціації України.* 2024. Т. 32. № 2. С. 795–809. DOI: 10.32631/vca.2024.2.60

[6] Кікінчук В. В. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби доказування в кримінальному провадженні. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2025. № 1. С. 714–719. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.119

[7] Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. С. В. Ківалова, С. І. Кравченка. Одеса : Юрид. літ., 2026. 1400 с. DOI: 10.32837/11300.33411

[8] Крушеницький А. В., Удод А. М. Документи – джерела доказів як об'єкти витребування та отримання у кримінальному провадженні. *Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика.* 2024. № 2. С. 8–15. DOI: 10.32782/2709-9261-2024-2-10-2

[9] Погорецький М. А. Забезпечення прав людини в цифровому доказуванні як умова реалізації принципу верховенства права та постановлення справедливого вироку. *Право України.* 2025. № 9. С. 60–74. DOI: 10.33498/louu-2025-09-060

[10] Погорецький М. А. Цифрові технології та докази у розслідуванні злочинів проти основ національної безпеки України: процесуальні проблеми та європейські стандарти. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2025. № 5 (3). С. 239–256. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.05.3.37

[11] Пупинін О. М. Стан наукової розробленості проблем проведення оперативних закупок при документуванні протиправної діяльності організованих злочинних об'єднань. *Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика.* 2026. № 1. С. 52–58. DOI: 10.32782/2709-9261-2026-1-17-9

[12] Пилипенко С. М. Документування працівниками уповноважених підрозділів Державного бюро розслідувань кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2026. № 1 (3). С. 429–439. DOI: 10.24144/2788-6018.2026.01.3.64

[13] Русінов Є. О. Гарантії законності збирання доказів слідчими підрозділами органів безпеки України при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Вісник Кримінологічної асоціації України.* 2023. Т. 30. № 3. С. 550–560. DOI: 10.32631/vca.2023.3.53

[14] Глава 21 КПК України «Негласні слідчі (розшукові) дії» : наук.-практ. комент. / авт. кол.: А. В. Столітній, С. В. Шмаленя, М. В. Членов, А. А. Ліллемяе ; за заг. ред. А. В. Столітнього. Київ : Норма права, 2024. 932 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/glava-21-kpk-ukraini-neglasni-slidchi-rozshukovi-dii.pdf?srsltid=AfmBOoo1nxMvDnEuIssUVnPVGBrOdvpt8ici31JDjr3RY23dCaag-ZLv

[15] Тализіна Я. О. Негласні слідчі (розшукові) дії: науково-практичний коментар глави 21 КПК України з постатейними правовими позиціями Верховного Суду. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 704 с.

[16] Тертишник В. М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 19-те, доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2022. 1128 с. URL: https://alerta.kiev.ua/img/cms/PDF/Tertishnik_NPK_KPK_22_19_vid_Zmist.pdf?srsltid=AfmBOorbMYyAbA8oBEAwZvMsjAaBhAacsWvjwXmgBjRYRnK_nKq5Nf29

[17] Ярошенко О. С., Богініч І. О. Щодо класифікації спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2023. Т. 2, № 80. С. 211–218. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.33

**ZELENSKYI Serhii**
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Operational Search Activity and Information Security, Educational and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko Donetsk State University of Internal Affairs
25015, 1 Velyka Perspektivna St., Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0945-4485;
**PEKARSKYI Serhii**
PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Operational Search Activity and Information Security, Educational and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko, Donetsk State University of Internal Affairs
25015, 1 Velyka Perspektivna St., Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0538-0391;
**TATARENKO Svitlana**
Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor of the Department of Operational Search Activity and Information Security, Educational and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko, Donetsk State University of Internal Affairs
25015, 1 Velyka Perspektivna St., Kropyvnytskyi, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9425-0227

# Special Technical Means in the Operational-Search Documenting of Corruption Criminal Offences

**Abstract.** The article provides a comprehensive criminal-procedural and operational-search analysis of the use of special technical means for the covert obtaining of information in documenting corruption criminal offences. The relevance of the study is determined by the high latency of corruption, the conspiratorial nature of the conduct of its subjects and the absence of a victim interested in exposure, which objectively preclude the gathering of evidence solely by overt means and determine the leading role of covert methods of cognition. The author examines the concept and legal nature of special technical means, which are withdrawn from free civil circulation and whose turnover is subject to licensing by the Security Service of Ukraine. The normative basis for their application is systematised, covering the Laws of Ukraine «On Operational-Search Activity» and «On Prevention of Corruption», Chapter 21 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and departmental acts. A classification of special technical means is proposed and correlated with the system of covert investigative (search) actions. Particular attention is paid to the peculiarities of documenting corruption offences by means of audio and video control of a person and a place, the interception of information from electronic communication networks and information systems, and control over the commission of a crime. The evidentiary value of the obtained results and the problems of their admissibility are analysed, including compliance with the procedure for conducting covert actions, the timely declassification and disclosure of materials to the defence, and the delimitation of lawful control over the commission of a crime from provocation (entrapment) in the light of the case-law of the European Court of Human Rights. It is substantiated that the effective yet lawful use of special technical means requires the harmonisation of legislation, the improvement of the declassification procedure, the development of expert support for verifying the authenticity of the obtained records and the systematic training of the personnel of operational and investigative units. Based on the study, proposals are formulated for improving the legal regulation and practice of applying special technical means in documenting corruption criminal offences.

**Keywords:** special technical means; covert investigative (search) actions; operational-search activity; documenting; corruption criminal offences; unlawful benefit; proving; admissibility of evidence.